Hopast op de herenhoeve ’t Neerhof in Poperinge
Bouwhistorische nota

www.monument-in-ontwikkeling.be

Colofon

Opdrachtgever	Dirk Vangheluwe
Project	Restauratie van het hopastencomplex van de herenhoeve ‘t Neerhof in Poperinge.
Titel	HOPAST OP DE HERENHOEVE ’T NEERHOF IN POPERINGE. BOUWHISTORISCHE NOTA.
Auteur	Frank Becuwe
	M in O |Monument in Ontwikkeling bvba Nieuwpoort
Datum / versie	26 september 2014 / definitief

Objectidentificatie

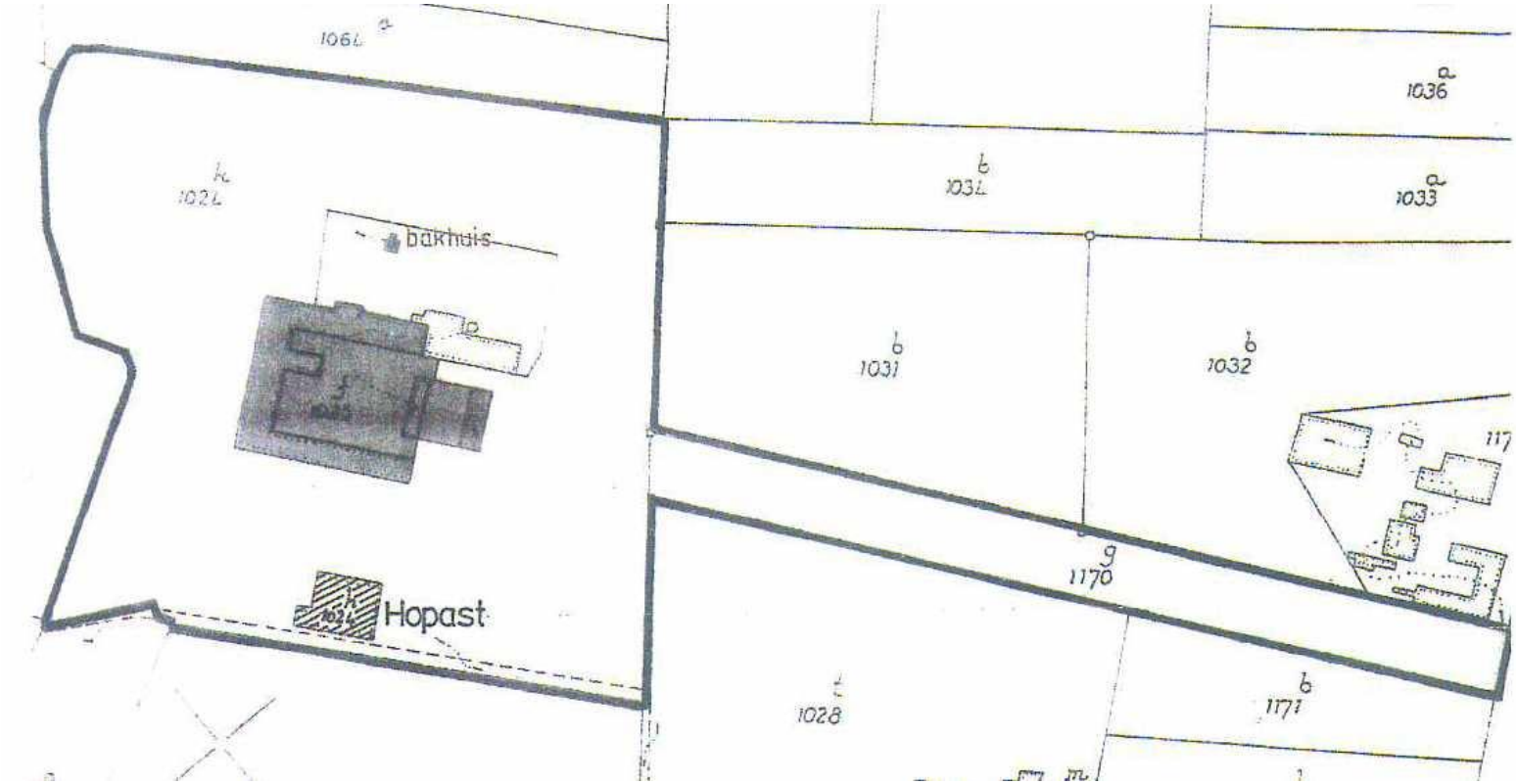

Object

Meervoudige hopast horende bij de reeds als monument beschermde hoeve 'Lebbe' (nu herenhoeve 't Neerhof) met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting.

Adres	Krombeekseweg 32 Poperinge
Kadaster	Poperinge, 2e afdeling, sectie A, perceelnummer 1024H.
Ruimtelijke bestemming	Agrarisch gebied
Eigenaar	Dirk Vangheluwe
Erfgoedwaardering	Beschermd Monument (M.B. dd. 8 januari 2008).
Erfgoedwaarden	Industrieelarcheologische waarde:

Een typologisch goed bewaard voorbeeld van een astencomplex waarvan de oudste ast na 1858 en voor 1889 werd opgetrokken. De typologische kenmerken van deze ast, zoals de gemetselde haard genaamd 'zeuge' en de houten eestvloer genaamd 'vlaak', getuigen van een vroegere fase in de ontwikkeling van de hopasten.
Het jongere gedeelte dateert van omstreeks 1930 en toont de evolutie van de hopastenbouw door de aanwezigheid van het zgn. 'Wincklersysteem' met twee haarden (ovens), buizenstelsel en ijzeren vlaken.
Het gaat hier om een opmerkelijke en unieke meervoudige ast waar men de evolutie van de astenbouw nog kan zien.

Economisch-historische en sociaal-culturele en volkskundige waarde:

Het gaat tevens om een belangrijke materiële getuige van een tak in de voedingsindustrie waarvan de intense productie in bepaalde periodes en in bepaalde streken van een niet te onderschatten betekenis was zowel in het dagelijkse economische leven als met betrekking tot het volksleven bij voorbeeld naar aanleiding van de jaarlijkse hoppefeesten.

Bouwgeschiedenis

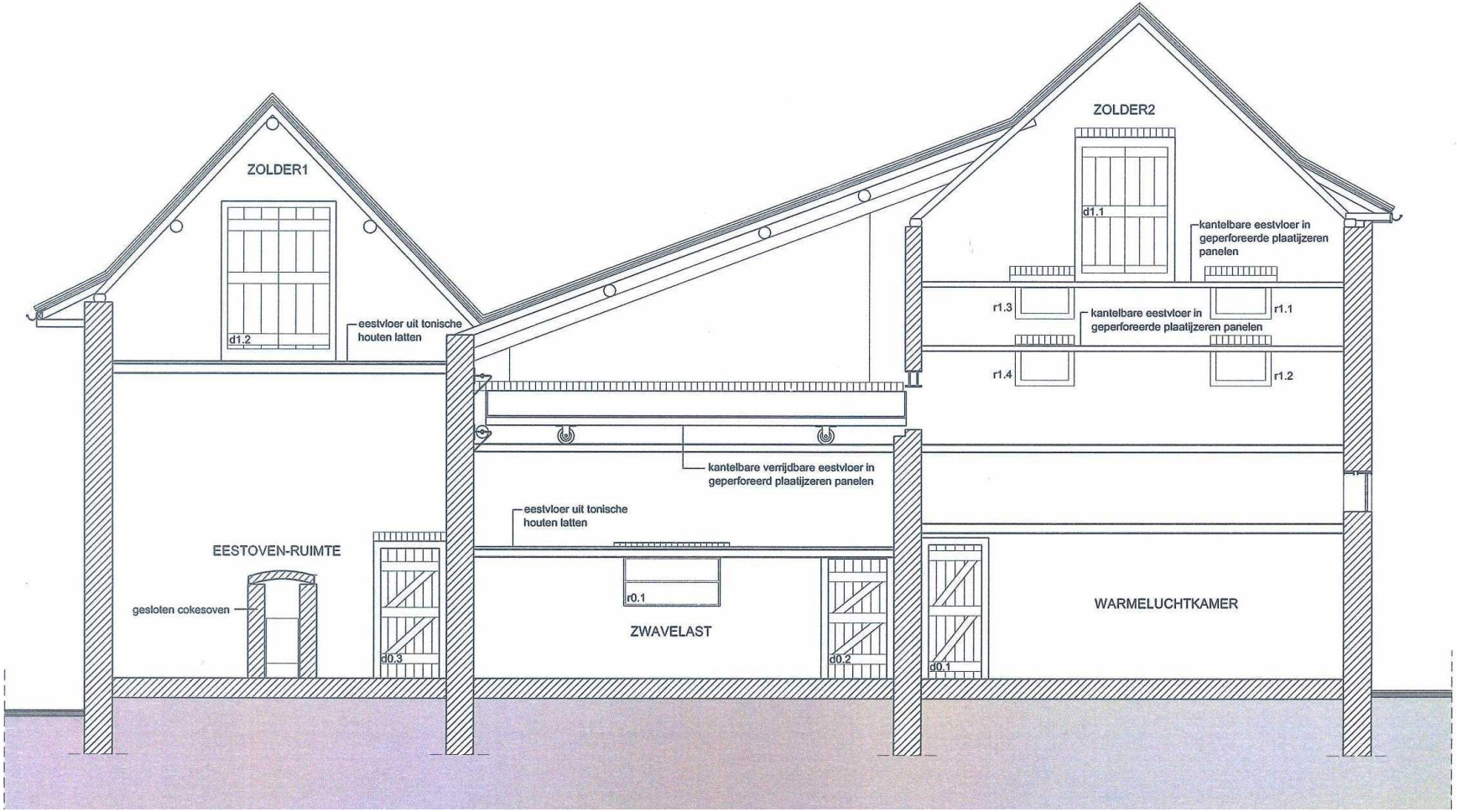

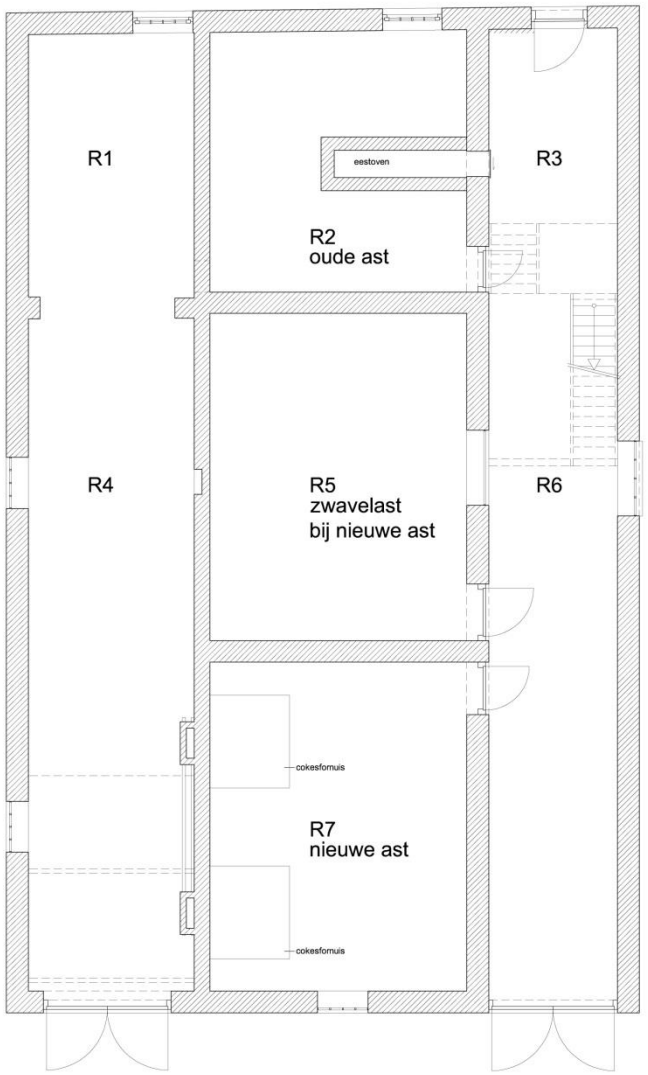

GRONDPLAN
Nieuwe toestand

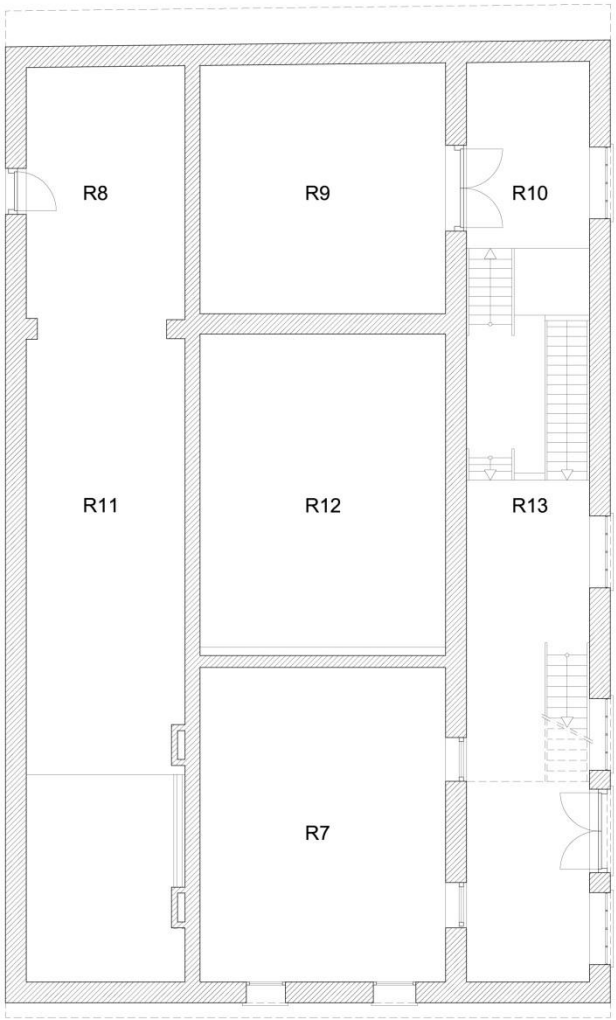

EERSTE VERDIEPING
Nieuwe toestand

Het hopastencomplex bij de herenhoeve 't Neerhof betreft een meervoudige hopast waarvan de oudste ast in de tweede helft van de 19de eeuw en de jongste ast in het interbellum werden opgetrokken[1]. Zoals gebruikelijk bevinden deze asten zich omwille van het brandgevaar op enige afstand van de woning en de achterliggende hoevegebouwen.

De hoge cokesast (hopast Lebbe 01)

De oudste hopast, die omstreeks 1858 werd gebouwd en omstreeks 1900 werd aangepast, betreft een verankerde bakstenen constructie van 4,86 m breed, 10,12 m lang en 7,19 m hoog. Een oorspronkelijk met 'Dupont – Poperinghe'-pannen[2] gedekt zadeldak overspant dit in staand metselverband met rode en oranje bakstenen (van 21,5 cm x 10 cm x 6 cm) opgetrokken gebouw af. In de oostgevel steekt ter hoogte van de zolderverdieping een houten blokraam met (een inmiddels verdwenen) laaddeurtje. Het parement van de zuidgevel wordt op de gelijkvloerse verdieping onderbroken door twee horizontale houten vensterraampjes (met kleinhouten) onder een lichtgetoogde strekse bakstenen latei en – ietwat boven het maaiveld – een met een houten luik ingevulde opening onder een horizontale strekse bakstenen latei. In de (inmiddels omgevallen) westgevel stak in de geveltop een metalen ontlastingsijzer met daaronder een horizontaal beglaasd ijzeren vensterraam (met dito kleinhouten) onder een ijzeren linteel.

Oostgevel

Typologisch sluit deze hopast in oorsprong aan bij de hopasten met gemetselde oven, waarvan het prototype reeds in 1574 door de Engelsman Reynold Scot in zijn *A perfite platform of a Hoppe Garden* werd beschreven. Kenmerkend voor dit asttype is de opdeling in drie ruimtes: aan de ene zijde de ruimte langswaar de geplukte hop werd binnengebracht en vanwaar uit de eestvloer werd bevoorraad, in het midden de eigenlijke ast en aan de andere zijde de ruimte waar de gedroogde hop afgestoken en verzameld werd. In oorsprong was de eigenlijke ast veelal vierkantig met als afmetingen ongeveer 2,5 meter op 2,5 meter. Op de gelijkvloerse verdieping stond de gesloten eestoven[3], die in oorsprong meestal 77 cm hoog en 1,52 tot 2,13 m lang was. Onderaan was de eestoven 32,5 cm breed breed om naar boven toe te versmallen. Bovenaan was de oven afgedekt met bakstenen die in de vorm van een zadeldakje waren gemetseld. Om het brandgevaar zoveel

[1] In verband met de typologische evolutie van de hopasten in Vlaanderen zie Becuwe & Vandermarliere 2010.
[2] Bij herstellingen her en der vervangen door Pottelberg- en Sterrebergpannen.
[3] In de zuidelijke Westhoek wordt de oven in de streektaal de *loop met de zeuge* genoemd. Met *loop* werd meer specifiek het fornuis of de effectieve oven waarin vuur werd gemaakt, bedoeld (De Bo 1873, I, 648). De *zeuge* was de rug of het bovendeel van de *loop* (of oven) waarop – als men de hop wou zwavelen – de zwavelpan werd geplaatst (De Bo 1873, II, 1429).

mogelijk te beperken werd de ovenkap goed afgedicht met kalkmortel of leem. De 'nok' van de ovenkap, die zich zo'n 60 cm boven de ovenvloer moest bevinden, vormde een goot, waarin men destijds appels bakte. In de zijkanten van de oven werden drie baksteenrijen voorzien van openingen door het regelmatig uitsparen van een baksteen. Boven de eestoven bevond zich aanvankelijk op minstens 1,50 meter van de ovenvloer de houten eestvloer[4], waarop de hop zo'n halve meter hoog werd gespreid.

Zuidgevel (ca. 2005)

Westgevel (ca. 2008)

In oorsprong week de hopast Lebbe 01 op de afmetingen van de eigenlijke ast (namelijk 4,96 m op 4,71 m; binnenwerks 4,25 m op 4,25 m) na, nauwelijks van deze 'standaard' af. De ast bestond eveneens uit drie ruimtes. In de oostelijke ruimte (R1) werd de geplukte hop binnengebracht. Of dit via de vensteropening in de oostelijke buitengevel of via een opening in de zoldering gebeurde, valt niet meer te achterhalen. Vanop de zoldering werd via een (thans dichtgemetseld) laadvenster in de binnenmuur tussen deze ruimte en de aanpalende ast de eestvloer geladen. Via het

[4] De eestvloer wordt in de streektaal van Poperinge en omgeving *vlaak* genoemd (De Bo 1873, II, 1330).

laadvenster dat de eestvloer verbindt met de westelijke ruimte (R3), werd de gedroogde hop afgestoken. Een nog bewaarde draagbalk verwijst naar de katrol waarmee de afgestoken en in zakken verzamelde hop naar beneden werden gelaten. Waartoe het laadvenster in de westelijke buitengevel diende is nog onduidelijk.
De eestoven werd gestookt vanuit de aanpalende westelijke ruimte (R3). Vanuit deze ruimte gaf een (inmiddels verdwenen) houten deur toegang tot de ovenruimte onder de eestvloer (R2). Op het houten linteel boven de deuropening herinneren de woorden 'Stewards Store' aan de Engelse soldaten die tijdens de Eerste Wereldoorlog in deze ast een winkeltje inrichtten. Een vierkante opening met houten omlijsting juist boven de gecementeerde vloer verbindt de eestoven-ruimte (R2) met de oostelijke ruimte (R1).

Detail deuropening naar eestoven (ca. 2008)

Dat de hoogte van de houten eestvloer van de standaard afwijkt is te verklaren door de aanpassingen die de ast na het midden van de 19de eeuw heeft gekend. Oorspronkelijk bevond deze vloer zich, zoals muurarcheologische sporen aangeven, op 2,62 meter van de grond. Op het einde van de 19de eeuw werd op aanraden van E.H. Dejaegher echter meer en meer geopteerd voor hogere asten. Door de eestvloer niet langer, zoals in veel oude asten, tussen 1,50 en 1,75 meter maar op minstens 2.20 meter boven het vuur te voorzien optimaliseerde men immers de luchtstroom. Omtrent die tijd liet Hector Lebbe zijn hopast dan ook in die zin aanpassen[5]. De oostelijke buitengevel van de ast laat trouwens nog duidelijk aflezen dat de ast daartoe hoger werd opgetrokken. Al behield de eestvloer zijn afmetingen, heel waarschijnlijk werd bij deze gelegenheid ook, én dit opnieuw omwille van een betere luchtstroom, een nieuwe, thans uit tonische latten samengestelde eestvloer geïnstalleerd die – zoals de nog zichtbare balkgaten aangeven – door houten balken werd geschraagd Voorheen bestond de eestvloer zoals gebruikelijk tot op het einde van de 19de eeuw, naar alle waarschijnlijkheid uit platte, houten latten van 3 tot 5 cm breed en 2 tot 4 cm hoog, die op 7 tot 10 mm afstand van elkaar lagen en rustten op houten balken die in de vakwerk- of bakstenen muren waren verankerd. Onder invloed van Edmond Leplae – en later ook onderschreven door E.H. Dejaegher – werd in de streek van Poperinge vooral vanaf 1895 echter meer en meer geopteerd voor eestvloeren uit tonische latten van hoogstens 2,5 tot 3 cm breed en 2,5 hoog. Omstreeks 1930 werd de eestvloer nogmaals verhoogd, dit keer tot 3,92 meter. Opnieuw betrof het een eestvloer van tonische latten die ditmaal evenwel gedragen werd door een I-profielen. Vermoedelijk werd toen ter vervanging van een kleinere eestoven ook de huidige gesloten cokesoven, opgemetseld in hoofdzakelijk rode bakstenen (van 20 cm x 9 cm x 6 cm), geplaatst.

[5] Andere voorbeelden van dergelijke hoge asten zijn onder meer de hopast Beddeleem (Casselstraat 217, Poperinge) en de hopast op Wally's Farm (Abeelse Weg 232, Poperinge).

Gesloten cokesoven.

Eestvloer met tonische latten

Eestmond met drie tochtgaten

De drie tochtgaten die zich in de binnenmuur tussen de ast en de westelijke ruimte onder de met een ijzeren ovendeur afgedekte ovenmond (onder ijzeren linteel) bevinden, werden wellicht ook bij deze aanpassing van de ast voorzien. Vanaf ongeveer 1890 was het immers meer en meer gebruikelijk om ter hoogte van het maaiveld tochtgaten te voorzien om het cokesvuur aan te wakkeren.

Om de luchtstroom te activeren werd vanaf 1905 de daknok meer en meer doorbroken door een metalen buis van één tot twee meter lang. Onderaan stak deze buis nauwelijks uit om de luchtstroom niet te hypothekeren. Om wind- en regeninslag te vermijden werd de buis bovenaan afgedekt met een ijzeren of zinken muts. Soms betrof het een vaste muts maar in de meeste gevallen ging het om een draaimuts (of 'gek' of 'zot'). Uiteindelijk zouden deze mutsen zelfs uitgroeien tot één van de meest herkenbare landschapselementen van de historische hopstreken in Vlaanderen. Sporen die aangeven dat Hector Lebbe zijn hopast eveneens met een draaimuts uitrustte, zijn er echter niet. Volgens Paul Lebbe, één van zijn nazaten, droeg

deze ast nooit een draaimuts, maar staken er in het dakvlak, tussen de nok tot aan de gording verluchtingspannen. Tot op die hoogte was het dak van de ast aan de binnenzijde bovendien betimmerd met platen[6].

Noordgevel warmeluchtast (ca. 2005)

De mechanische warmeluchtast (hopast Lebbe 02)

Tegen de midden 19de-eeuwse hopast werden op het einde van dezelfde eeuw twee vergelijkbare halfhoge hopasten aangebouwd. Opnieuw betrof het telkens een verankerde bakstenen constructie met een drieledige structuur, waarbij de centrale ast – zoals bij de oudere ast – geflankeerd werd door twee werkruimtes. De nog aanwezige balkgaten in beide asten[7] geven aan waar de uit tonische latten samengestelde eestvloeren zich bevonden. Voor het metselwerk van deze constructies, die aanvankelijk onder twee pannen zadeldaken staken, werd opnieuw geopteerd voor een rode en oranje bakstenen (21,5 cm x 10/10,5 cm x 6 cm) in een staand verband. De noordgevel werd in het oosten en het westen doorbroken door een poortopening (met tot voor kort nog aanwezige houten poorten) met een ijzeren I-profiel als linteel. In het centrale gedeelte werd op de gelijkvloerse verdieping een metalen vensterraam met metalen linteel voorzien. Ook in de oostgevel die aansluit op de oostgevel van de oude ast, werden twee metalen vensterramen met metalen linteel gestoken. De westgevel werd ingevuld met een metalen vensterraam (met kleinhouten) onder een metalen linteel en naar de noordwestelijke hoek toe met een deuropening onder een ijzeren linteel. Wellicht omwille van de regenkant werd het baksteenparement van deze gevel, als ook van de westgevel van de oude ast, met cement bezet.

Omstreeks 1930 werden beide asten verbouwd tot een warmeluchtast met bijhorende zwavelast. Daarbij werd van één van de asten het zadeldak vervangen door een op het andere zadeldak aansluitend sleepdak. Beide daken werden gedekt met geglazuurde blauwgrijze mechanische pannen. Na een hevige storm werden ze echter gerecupereerd om het dak van de schuur op het erf te herstellen en vervangen door rode stormpannen[8]. Ter

[6] Op dit vlak zou de informatie in de 'Inventaris Hoperfgoed Keteniers: ast 002', in 'Delepierre & Huys 1989: 156-158' en in 'http://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/31133 (dd. 14.02.2014)' dan ook verkeerd zijn.
[7] Thans de ruimte waar de zwavelast zich bevindt en de ruimte waar de twee cokesovens van de latere warmeluchtast staan.
[8] Mededeling van Paul Lebbe.

hoogte van de eestvloeren werden er in de noordgevel tweemaal drie vensteropeningen gestoken die deels met verzonken metselwerk en deels met een beglaasd houten vensterraam met cementen dorpel en metalen linteel zijn ingevuld. De muurankers geven aan waar de eestvloeren zich bevinden. Op de zolderverdieping stak onder het lessenaaarsdak een horizontaal ijzeren vensterraam onder ijzeren linteel. De topgevel onder het zadeldak werd doorbroken door twee boven elkaar liggende laadvensters , waarvan het onderste laadvenster geflankeerd werd door twee horizontale ijzeren vensterramen onder ijzeren lintelen. Boven het bovenste laadvenster stak een I-profiel doorheen de muur waaraan een lier was bevestigd voor het ophalen van de te eesten hop. De hendel om deze lier te bedienen bevond zich aan de binnenzijde tussen het laadvenster en de noordgevel.

Oostgevel warmeluchtast

West- en zuidgevel warmeluchtast (ca. 2005)

Typologisch betreft deze hopast een mechanische warmeluchtast, die bovendien gekenmerkt wordt door de combinatie met een zwavelast. De hopast die zich in het centrale gedeelte (R7) bevindt, bestaat uit een warmeluchtkamer met daarboven drie eestvloeren. In de van een gecementeerde vloer voorziene warmeluchtkamer staan twee cokesfornuizen die vanuit de oostelijke ruimte (R4) werden gestookt. Op beide

fornuizen paste een ronde metalen warmeluchtbuis (d: 35 cm / l: 285 cm) die bijna horizontaal gemonteerd strekte tot de westelijke binnenmuur en geschraagd werd door een metalen steun (of 'ezel'). Op het einde van beide dikke buizen waren, haaks op de buis, telkens twee smallere buisuiteinden (d: 15 cm / l: 13,5 cm) voorzien. In deze buiseinden werd telkens het smalle haakse uiteinde (d: 14 cm / l: 16 cm) van een smalle buis (d: 14 cm / l: 275 cm) ingeschoven. Met ijzerdraad werden deze smallere buizen onder een zekere helling opgehangen aan de I-profielen in de warmeluchtkamer. Op deze onder een helling geplaatste buizen werden dan weer smalle buizen aangesloten, waardoor op ieder eestformuis een geheel buizenstelstel was aangesloten dat uiteindelijk uitmondde in de eestschouw boven elke eestfornuis. De totale lengte van dit buizenstelsel is door de ontmanteling ervan en het verdwijnen van een aantal buizen nog moeilijk na te meten. Ofschoon de diameter van de buizen wel eens varieerde naargelang de ast, sluiten de buizen op de twee grotere na aan op die van de hopast Boerave in Vlamertinge. In deze eveneens na de Eerste Wereldoorlog geïnstalleerde warmeluchtast hadden de buizen een diameter van 15 tot 20 centimeter en bestond het gehele buizenstelsel uit ongeveer 40 meter gegalvaniseerde kachelpijpen. De ronde vorm van deze warmeluchtbuizen was bewust gekozen doordat op die manier de van de eestvloer vallende stof- en andere afvaldeeltjes niet op de warme buizen konden blijven liggen en verbrandden met rookontwikkeling tot gevolg.

Een van de twee eestfornuizen

Gedemonteerde warmeluchtbuizen

Omdat niet altijd met cokes maar ook met kolen of hout werd gestookt, dienden de warmeluchtbuizen nu en dan eens gereinigd. Om het buizenstelsel daartoe gemakkelijk te kunnen demonteren bestonden de buizen veelal uit stukken van 1 meter. In deze ast was dit echter niet het geval. Ook waren de eestfornuizen er niet uitgerust met een sleutel of register, waardoor de rook van bij het aanmaken van het kolen- of cokesvuur niet rechtstreeks via de twee schoorstenen kon ontsnappen maar eerst via de warmeluchtbuizen passeerde om pas dan via de schoorstenen de ast te verlaten. De twee schoorstenen bevinden zich boven de ovenmonden in de oostelijke ruimte en worden er geschraagd door I-profielen die met ijzers doorheen de binnenmuur verankerd zijn.

Warmeluchtbuizen uit de warmeluchtast.

Zgn. ezel waarop de grote buizen lagen.

Van de drie eestvloeren waarmee de ast is uitgerust, rusten de twee bovenste op ijzeren I-profielen. Deze vloeren zijn samengesteld uit nog deels bewaarde geperforeerde plaatijzeren panelen die met een met een lier (met hendel) verbonden metalen mechanisme kunnen gekanteld worden. Door het gebruik van beweegbare eestvloeren kon het breken van de gedroogde hop, wat bij manueel verhandelen wel eens het geval was, vermeden worden. Vanaf omstreeks 1894 kwamen ze dan ook geleidelijk in gebruik[9]. De hop werd eerst op de bovenste eestvloer gelegd die zich op 4,88 m

De twee schoorstenen boven de ovenmonden van de eestfornuizen

Onderste kantelbare eestvloer

hoogte bevindt. Na enige tijd liet men de hop door het kantelen van de eestvloerpanelen op de 0,79 m lager gelegen eestvloer vallen om verder te drogen. Eenmaal verder gedroogd kantelde men de vloerpanelen van deze eestvloer om de hop voor de einddroging op de onderste eestvloer te laten vallen de zich 0,90 cm lager bevindt. In tegenstelling met de andere vloeren was dit een verrijdbare eestvloer (een zogenaamde 'wagon') die

[9] Vandermarliere 2007: 46-47; Becuwe & Vandermarliere 2010: 164-167.

eveneens uit kantelbare geperforeerde plaatijzeren panelen bestaat. De rails waarop de vloerrollen rijden, bevinden zich tegen de oostelijke en westelijke binnenmuur. De hendel om de lier onder deze eestvloer te bedienen is op de westelijke binnenmuur nog aanwezig. De lier zelf is aan de zuidelijke binnenmuur van de zwavelast bevestigd. Een tweede lier bevindt zich logischerwijs op de binnenzijde van de noordmuur van de warmeluchtast.

Rollende eestvloer op opstaande wanden

Hendel om eestvloer te verrijden en hendel op eestpanelen te laten kantelen

Lier op de zuidelijke muur van de zwavelast

Eenmaal dat de hop voldoende droog was, werd deze eestvloer met opstaande wanden verreden tot boven de houten eestvloer van de zwavelas die zich ten zuiden van de warmeluchtast bevindt. Daartoe werd het metalen horizontale luik in de binnenmuur tussen beide asten opgehaald door middel van een onderaan het luik vastgemaakte staaldraad die op een door een hendel bediende lier aan het dakgebinte van de zwavelast werd opgewonden. Door de eestplaten van de rollende eestvloer, eenmaal boven de zwaveleestvloer, te kantelen viel de hop op de houten tonische latten waaruit deze nog deels bewaarde eestvloer is samengesteld. Het daartoe vereiste kantelsysteem bevindt zich op de metalen eestvloer en werd bediend door middel van één van de twee hendels op de westelijke binnenmuur. Onder deze door I-profielen gedragen vloer, die op 163 meter

steekt, werd in een open metalen zwavelpot zwavel gebrand. Door de hop te zwavelen kon men voorkomen dat de hop beschimmelde. Hoe vlugger dit na het hopdrogen gebeurde, hoe efficiënter deze nabehandeling was. De hop zwavelen tijdens het drogen was echter niet aangewezen. In dit geval verloor de hop zijn glans en werd de lupiline aangetast[10]. Aanvankelijk vond het zwavelen dat vanuit Engeland omstreeks 1850 in Vlaanderen werd geïntroduceerd, als nabehandeling uitsluitend plaats bij de hophandelaars. Vanaf de jaren 1880 begonnen sommige hopboeren echter zelf hun hop te zwavelen. Daardoor konden ze hun hop zelf langer op hun droogzolder – in dit geval op de zolder van het woonhuis – bewaren en zonder veel risico

Verrijdbare eestvloer

Zwavelast met verrijdbare eestvloer en onderliggende zwaveleestvloer

op kwaliteitsverlies veel speculatiever verkopen[11]. Dat hopboer Lebbe in het interbellum zijn nieuwe hopast combineerde met een zwavelast, is dan ook geenszins verwonderlijk. Typologisch sluit de van een cementvloer voorziene zwavelast aan bij de toen gangbare zwavelasten[12]. Oude balkgaten

[10] Vandermarliere 2006: 166.
[11] Omdat niet allen de kunst van het zwavelen verstonden, werd de hop – zeker in de beginperiode – echter wel eens veel te sterk gezwaveld. Becuwe & Vandermarliere 2010: 156-158.
[12] Een ander vergelijkbaar voorbeeld van een zwavelast maakt deel uit van de hopast Dekervel (Helleketelweg 18, Poperinge). Becuwe & Vandermarliere 2010: 158.

geven de hoogte aan van de eestvloer voor de transformatie van deze ast tot zwavelast. Om de gezwavelde hop te kunnen opzakken was de eestvloer op vier plaatsen voorzien van vier openingen die telkens met een onderliggend stukje eestvloer, gevat tussen twee latten, waren afgedekt en konden verschoven worden. Onder ieder opening stak een (inmiddels verdwenen) houten tremel, waaraan de grote hopzakken aan ijzeren haakjes werden opgehangen.

Afgesloten openingen in de eestvloer om de gezwavelde hop op te zakken. Destijds voorzien van een houten tremel die onderaan deze openingen hing.

Metalen zwavelpot

Van de warmeluchtast zijn de twee ovenmonden onder ijzeren linteel op de gelijkvloerse verdieping van de oostelijke ruimte met metalen ovendeuren (zonder firmanaam) afgesloten. Links en rechts worden beide ovenmonden door een tochtgat geflankeerd. De cokes-, kolen- en/of houtvoorraden om de twee ovens te stoken werden dan ook in deze ruimte bewaard. De zolderverdieping werd vermoedelijk gebruikt als stapelruimte van ofwel pas geplukte of opgezakte gedroogde hop. De houten steektrap naar deze zolderverdieping stond ter hoogte van de tweede schoorsteen tegen de oostelijke buitenmuur.

Een van de twee eestmonden van de warmeluchtast (met tochtgaten).

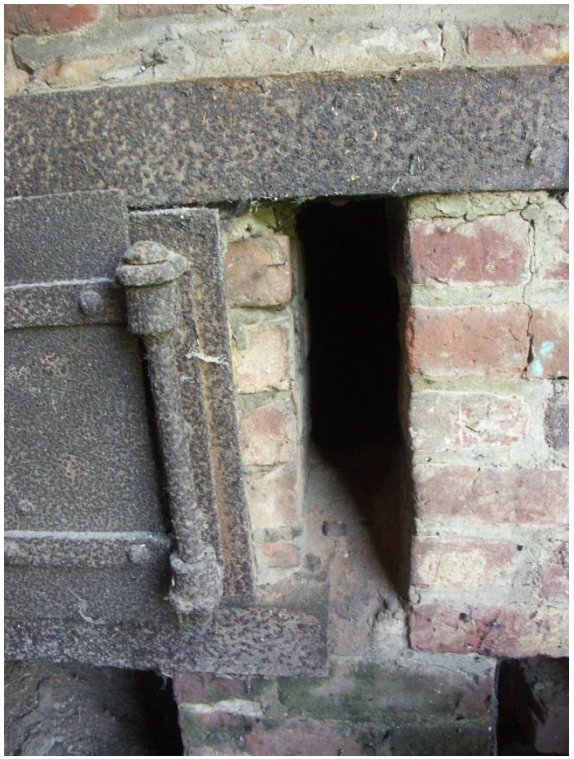

Door het zadeldak van de warmeluchtast steekt in functie van een goede luchtstroom een (nog bewaarde) luchtbuis. Op deze buis prijkte tot voor enkele jaren een draaimuts, waarvan evenwel nog restanten bewaard zijn. Onder de luchtbuis was een (intussen verdwenen) luchtzuiger of aspirator voorzien om de trek nog aan te wakkeren. Deze werd aanvankelijk aangedreven door een Lister-benzinemotor die op een betonnen platformpje tussen de westelijke binnen- en buitenmuur tegenaan de noordmuur stond opgesteld. Omstreeks 1948 werd deze motor vervangen door een electromotor. Uit een transmissieas, riemschijven en aandrijfriemen bestaand aandrijfwerk maakte de verbinding tussen de krachtbron en de luchtzuiger.

Voor al het ijzerwerk van de warmeluchtast stond vermoedelijk de Poperingse smid Gouwy in[13].

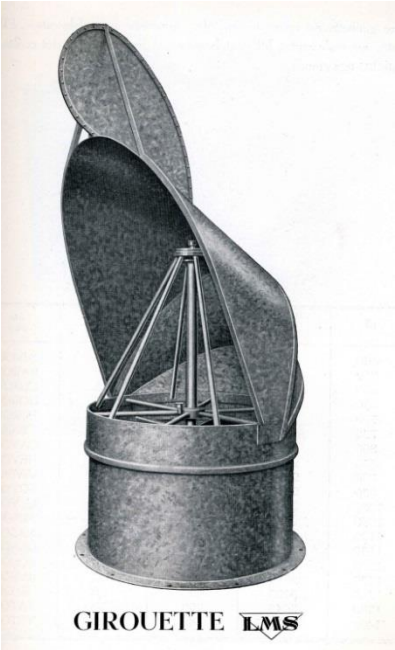

Voorbeeld van draaimuts.

[13] Mededeling van Guido Vandermarliere, waarvoor dank.

Luchtbuis door de nok van het zadeldak.

Draaimuts op de warmeluchtast

Restant van de weggenomen draaimuts.

Van de westelijke ruimte fungeerden zowel de gelijkvloerse verdieping als de bovenverdieping veeleer als werkgang. De gelijkvloerse verdieping was gevloerd met op hun kant geplaatste bakstenen, terwijl de bovenverdieping voorzien was van een plankenvloer. Op deze bovenverdieping stak een kleine tussenverdieping om het bovenste laadvenster langswaar de hoogste eestvloer werd bevoorraad, te ontsluiten. Deze verdieping had eveneens een plankenvloer. Tegen de noordmuur was zoals reeds vermeld echter een klein betonnen platform voor de motor die de luchtzuiger in de luchtstroombuis doorheen de nok aandreef.
In de westelijke binnenmuur staken op de gelijkvloerse verdieping – voor het deels instorten van deze muur – twee deuropeningen en een vensterraam. De ene deuropening gaf toegang tot de warmeluchtkamer met de twee eestfornuizen, de andere deuropening tot de zwavelast. Op de houten linteel van de deuropening naar de warmeluchtkamer zijn nog vage sporen zichtbaar van het uit de Eerste Wereldoorlog daterend Engelse opschrift 'Medical Store'. De vensteropening gaf eveneens uit in de zwavelast en was wellicht bedoeld om zonder tocht te veroorzaken het branden van de zwavel te controleren. Op de zolderverdieping stak ter hoogte van de warmeluchtast in de binnenmuur het reeds vermelde laadvenster ter

bevoorrading van de bovenste eestvloer. De tweemaal twee horizontale muuropeningen links en rechts onder deze laaddeur fungeerden als controlegaten voor de hopdroging op de eestvloeren. Ze werden afgedekt met een houten paneeltje met houten handvat, dat kon weggenomen worden. Ter hoogte van de zwavelast was op de bovenverdieping de ruimte boven de rollaag open.

De trap naar de bovenverdieping in deze westelijke vleugel stak in het gedeelte dat initieel bij de hoge cokesast hoorde.

Westelijke ruimte (gelijkvloerse verdieping) (ca. 2008)

Westelijke ruimte (gelijkvloerse verdieping) (ca. 2008)

Westelijke ruimte (zolderverdieping)

Westelijke ruimte (zolderverdieping)

Slotbemerking

De hopast op de Poperinge hoeve 't Neerhof is vanuit industrieelarcheologisch oogpunt op zich een zeer uitzonderlijke site. Deze ast herbergt immers niet alleen een oude hoge cokesast maar ook een warmeluchtast met bijhorende zwavelast, wat toelaat om een zeer belangrijk deel van de ontwikkelingsgeschiedenis van de hopast in Vlaanderen in één gebouwencomplex te ontsluiten. Het is dan ook de bedoeling om dit complex na restauratie niet alleen te ontsluiten voor het brede publiek maar zowel de hoge cokesast als de warmeluchtast als de zwavelast bovendien ook opnieuw eestvaardig én in combinatie van het hopveld dat in de onmiddellijk omgeving zal worden aangeplant, ook effectief operationeel te maken. Met deze optie krijgt deze hopast dan ook een belevingswaarde die zelfs in veel (andere) open-monnumenten niet te ervaren is.

Naast zijn hoge industrieelarcheologische waarde heeft de hopast ook contextueel een zeer grote waarde. Ingebed in een landschappelijk gave omgeving vormt de omwille van het brandgevaar bewust op enige afstand gelegen ast immers een geheel met de monumentale hoeve met zijn statig herenhuis en beeldbepalende U-vormige hoevegebouwen. Een ensemble, dat namelijk door zijn hoge authenticiteitsgraad een uitzonderlijke illustratie vormt van het agrarisch erfgoed dat precies door zijn alliantie met de late 19de- en vroeg 20ste-eeuwse bloeiende hopteelt zo streekeigen is voor Poperinge en omgeving. Bij een revalorisatie van deze hoevesite dient die coherentie dan ook in de functies bewaakt te worden.

Geciteerde literatuur

BECUWE F. 2008 – *Aanbeveling tot bescherming van hopgebonden industrieel erfgoed in Poperinge en Asse/Dilbeek (op basis van de typologische evaluatie van de 'representatieve inventaris van het bouwkundig erfgoed in Poperinge en Asse/Dilbeek, samengesteld door De Keteniers)*, Brussel, Vlaamse Instituut voor het Onroerend Erfgoed, onuitgegeven nota.

BECUWE F. & VANDERMARLIERE G. 2010 – Of an oste as they drie their hoppes upon at Poppering. Een typologische benadering van de hopast in Vlaanderen, in: *Relicta 6. Archeologie, Monumenten- en Landschapsonderzoek*, Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, Brussel: 145-176.

DE BO L. 1873 – *West-Vlaamsch Idioticion,* Brugge, 2 dln.

DELEPIERE A.M. & HUYS M. 1989 – *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 11n2. Provincie West-Vlaanderen. Arrondissement Ieper. Kanton Poperinge*, Turnhout.

VANDERMARLIERE G. 2006 – *De kroniek van de Poperingse hoppeteelt, 1850-1868*, Ieper.

VANDERMARLIERE G. 2007 - *Een historische schets van de ontwikkeling van de hopasten in de streek van Poperinge*, Poperinge, Uitgave De Keteniers: 67 pp

http://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/31133 (dd. 14.02.2014)